

CARME KARR ALFONSETTI A BADALONA

JOSEP M. AINAUD DE LASARTE

Els jocs florals que organitzava l'entitat catalanista Gent Nova a principis del segle XX a Badalona, van tenir una importància notable. El ressò de la festa significava un fet destacat de la vida cultural badalonina, que perdurava tot l'any. El discurs que pronunciava el president dels Jocs era un text remarcable. L'any 1912 va tenir un ressò especial perquè, per primera vegada, els presidia una dona: l'escriptora i feminista Carme Karr, figura que mereix una atenció especial.

Antiga col·laboradora de Gent Nova, des de l'any 1907 Carme Karr dirigia la revista *Feminal*. Ella és un exemple de com una persona de família estrangera es pot integrar plenament en la vida del nostre país. Carme Karr i Alfonsetti, de pare francès i mare italiana, havia nascut a Barcelona —on el seu pare era vicecònsol de França—, l'any 1865. Per part de pare, era filla d'un prestigiós enginyer francès d'ascendència alemanya, Eugène Karr. El germà del pare era el polèmic escriptor, periodista i floricultor, promotor de la Côte d'Azur, Alphonse Karr, el solitari de Saint-Raphaël, l'autor d'escrits tant punyents com les populars "Guepes", una revista satírica que publicava cada mes i que li va donar molts maldecaps. La mare era de família italiana, sense altra vinculació amb Barcelona que la seva relació amb el consolat de Livorno, molt relacionat en aquells temps amb el comerç català.

Carme Karr explicant contes als seus nés. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

El català, llengua predilecta

Tot i aquests antecedents, Carme Karr s'incorporà des de ben jove a la vida cultural catalana, i es llançà, sense cap complex a escriure en aquesta llengua que no havia après a l'escola ni era la de la seva família. Dominava perfectament el francès i el castellà, i força bé l'alemany i l'italià, però en poc temps el català fou la seva llengua predilecta. Començà a escriure en les pàgines de la revista *Juventut* l'any 1902, però amb pseudònims: una noia que escrivia, en aquell temps, no era gaire ben vista a casa nostra (recordem, per un moment, el cas de Víctor Català). I així l'escriptora Carme Karr s'amagà rere els noms *una liceïsta* —per a les crítiques musicals— i el més popular i ben aviat prestigiós *l'Escalador* (no oblidem que fonèticament *Karr* i *card* sonen igual). Apel·les Mestres fou dels primers a saber-ne el secret i, gentilmente, l'obsequià amb un delicat dibuix d'un escardot morat, que ben aviat ornamentà les cobertes de les cançons que Carme Karr musica sobre versos del poeta i dibuixant, el 1903, i les cobertes de l'obra teatral *Els ídols* (1911), apunt ben encertat sobre la vida matrimonial de la burgesia barcelonina, estrenada amb èxit. Només hi ha dos personatges: la mare i la filla, que es confessen mútuament les infidelitats dels esposos respectius. Tres anys abans, publicava dos volums de narracions breus, molt ben escrites, que meresqueren els elogis de Joan Maragall, *Bolves* (*L'Avenç*, 1906) i *Clixés* (*Juventut*, 1906). Com havia dit Apel·les Mestres, "de les vores dels camins/l'escardot en fa jardins". Estrenà dues obres de teatre, *Caritat* i *Un raig de sol*, elogiades pels crítics del seu temps.

Carme Karr, figura popular del modernisme, l'any 1906. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

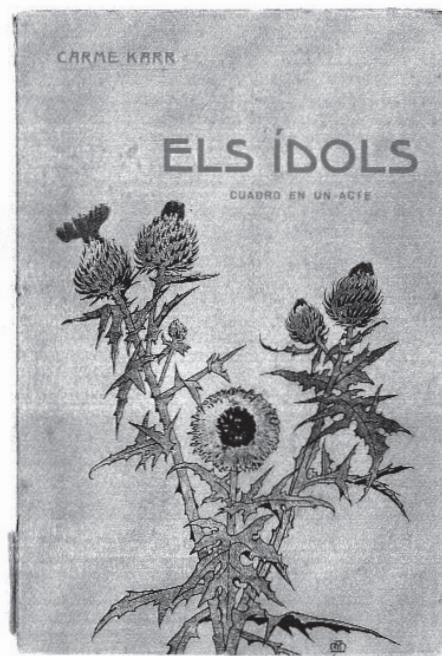
La dona i la societat

La preocupació de Carme Karr prengué ben aviat uns altres camins. Estava fermament convençuda que la dona no ocupava a Catalunya el lloc que li corresponia dins la societat, sobretot per la seva manca de cultura, i es llançà a una intensa campanya feminista, sense estridències, però continuada. Primer, des de les pàgines de la revista *Or i grana* (1906), on defensa la causa de Solidaritat Catalana. I des de 1907 —i fins a 1917—, en la direcció d'una de les revistes feministes més importants que han existit mai a

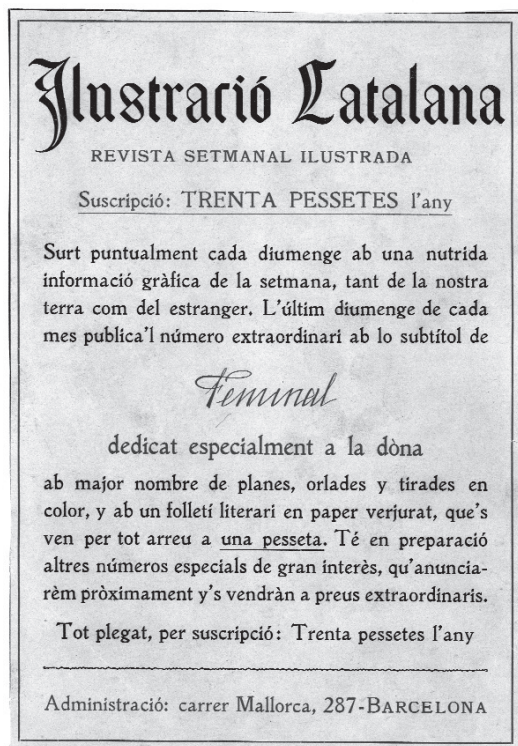
Catalunya: *Feminal*. Era una publicació a l'estil dels *magazines* francesos, que sortia conjuntament cada mes dins la prestigiosa *Il·lustració catalana* que dirigia Francesc Mateu. Hi trobem abundosa informació i esplèndides fotografies, partitures musicals i col·laboracions de noms consagrats. Però, sobretot, allò que feia la dona era el que atreia de manera preferent —encara que no exclusiva— la direcció de la revista. Carme Karr hi feia de directora, de redactora en cap, de compaginadora i de

La música fou una de les activitats predilectes de Carme Karr. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

Els ídols, una obra de teatre estrenada amb força èxit. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

Feminal fou una revista que Carme Karr dirigí des de 1907 fins a 1917. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

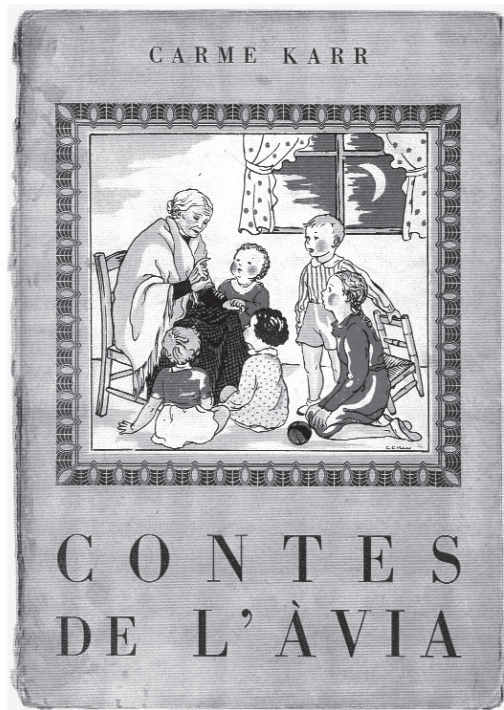
correctora, de secretària de redacció i de redactora múltiple: CK, Joana Romeu i Xènia foren, no cal dir-ho, els més freqüents pseudònims. No hem d'oblidar la generositat amb què obria les seves pàgines a escriptors més joves, com Maria Pi i Sunyer o Narcisa Freixas, entre molts altres. I estava amatent no sols al que passava a Catalunya, sinó arreu del món. La seva cosina,

l'escriptora francesa Violette Bouyer-Karr, la tenia al corrent del que passava a França i a Europa, i era una eficient corresponçal de la revista. Durà deu anys, tot un rècord en el periodisme del nostre país, i encara és indispensable per conèixer què feia la dona catalana en aquell temps i els anys que la precediren.

Carme Karr mantenia una bona amistat amb els caputxins dels convents de Sarrià i de Pompeia, que li proporcionaven una bona relació amb el món franciscà. Les pàgines de *Feminal* publicaren els que serien famosos "Preludis Vascos" del jove pare Donòstia, que havia de posar música als versos de Carme Karr dedicats a la Mare de Déu de Pompeia. I és que el món basc tampoc era estrany a Carme Karr: s'havia casat amb un escriptor i advocat català, d'antic llinatge basc, Josep M. de Lasarte i de Janer. De família de militars bascos instal·lats des del segle XIX a Catalunya, Josep Maria de Lasarte i de Janer, per la banda materna, procedia d'una antiga i noble família catalana, els Janer — emparentats amb els Gònima, fabricants d'indianes —, que defensaren la causa del tradicionalisme. En canvi, Josep Maria de Lasarte era un liberal, amic de Rossend Arús i de Valentí Almirall, cosí de Manuel de Lasarte i destacat francmaçó. La seva amistat amb Frederic Soler, *Pitarra*, li féu escriure obres de teatre i poesia en català, l'import de la venda de les quals es destinava "al millorament de la classe obrera". Tot i la bona intenció de l'autor, no crec pas que la classe obrera se'n beneficiés gaire.

Carme Karr prosseguí la seva campanya feminista, encaminada a elevar el nivell cultural de la dona catalana. No intervingué en política ni en el moviment sindical naixent:

Teresa Claramunt començava la seva actuació obrerista aquell mateix temps i Francesca Bonnemaison de Verdaguer — esposa de Verdaguer i Callís— no trigà gaire a fundar l'Institut de la Dona. Més aviat temia la intervenció de la dona, encara poc preparada, en el camp perillós de la política: "ja ho fan prou malament els homes —deia—, que ens hi haguem d'afegir nosaltres. Ja ho farem quan estarem més preparades". Carme Karr seguia amb preferència els camins literaris,

El primer llibre de contes infantils de Carme Karr, amb dibuixos de les germanes Cirici Pellicer. Col·lecció Josep M. Ainaud de Lasarte.

musicals i artístics: la seva amistat amb Felip Pedrell, Francesc Mateu, Lluís Via i Apel·les Mestres ho prova ben clarament.

Del matrimoni Lasarte-Karr nasqueren quatre fills, un noi i tres noies. La gran, Montserrat, morí molt jove; Paulina es casà amb l'enginyer industrial Miquel Balcells i tingueren nou fills: Miquel, Paulina, Dolors, Carmen, Montserrat, Josep, Ramon, Joan Maria i Mercè. La vena literària no passà als fills de Carme Karr: Joan de Lasarte fou un prestigiós enginyer industrial, catedràtic de l'Escola d'Agricultura de la Mancomunitat, director de diverses empreses d'electricitat i un dels autors de la meravella d'aigua i llum que fou l'Exposició Internacional de Barcelona de l'any 1929. La filla petita, Carmen, es casà amb el pedagog Manuel Ainaud, i va ser la meua mare i la dels meus germans Joan, Anna i Montserrat.

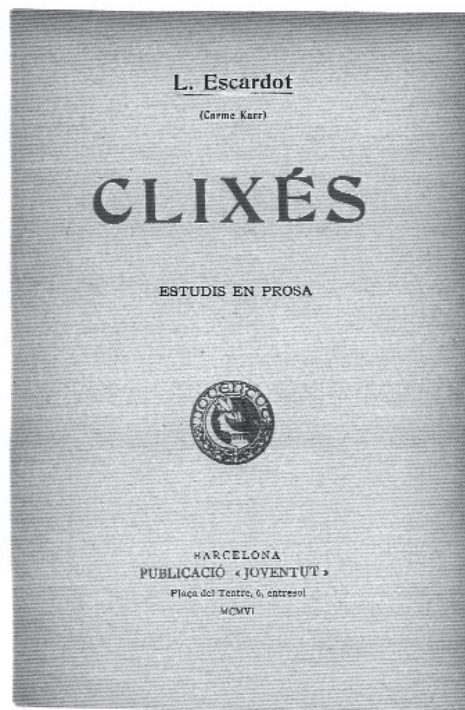
La Llar i Acció Femenina

La meua àvia Carmen Karr, jo la recordo en els seus darrers temps, quan era vídua i vivia a la seva torreta de Sarrià, en aquell carrer dels senyors, que ja es deia carrer de la Duquessa d'Orleans. (avui, un carrer proper al lloc on va morir, al cor de Sarrià, porta el seu nom). Escrivia en la premsa: a *Diario de Barcelona*, a *La Veu de Catalunya*, a *Las Provincias* i al *Día Gráfico*. Tots els temes li eren bons i, en alguns dels articles, l'encert és evident. A la mort de Joan Maragall -a qui la uní una bona amistat i amb qui mantingué una interessant correspondència- li dedicà al *Brusi* un emocionant i emocionat comiat, titulat "Sagrada Família". Poc abans, Maragall li havia dedicat un article, "Carta a una

senyora", en el qual exposava delicadament el seu pessimisme davant de la societat barcelonina del moment. I uns anys més tard, a la mort de Prat de la Riba, Carme Karr li dedicava un emotiu article de comiat en les pàgines de la revista *Ofrena*. I no solament defensava la memòria dels morts, sinó la causa dels vius: quan Josep M. Folch i Torres va ser perseguit per la seva actuació a *La Tralla*, el recomanà a una família amiga de Perpinyà, els Drancourt, perquè l'acolliessin, i quan Prudenci Bertrana comparegué davant un consell de Guerra, no dubtà a escriure un vibrant article en defensa de l'escriptor. La mateixa actitud que tingué l'any 1940, acabada la nostra guerra, quan el bon amic Josep Maria Bois Raspall fou condemnat injustament pels tribunals del seu temps. Carme Karr sabia agrair-li que, en uns moments difícils, la Caixa de Pensions li hagués encarregat un conte d'elogi a l'estalvi, que tingué una gran difusió: "Nick. Conte de mitjanit". Tenia una ploma fàcil i una bona oratòria. Les seves conferències a l'Ateneu Barcelonès sobre la cultura i els drets de la dona van ser un autèntic esdeveniment, i publicades en un volum, tingueren una bona crítica. Havia presidit jocs florals famosos, com els de Badalona, i en els de Barcelona havia estat premiat el seu treball "De la Vida d'en Joan Franch", que assenyalava una possible novel·lista. No es va dedicar a aquest gènere literari, però sí al conte infantil. Aquest aspecte de la seva personalitat literària és el que exercia quan esclatà la guerra del 36. Havia publicat reculls tan reeixits com *Contes de l'àvia* o *Garba de contes*, i versions castellanès, *Cuentos a mis nietos* o *El Libro de Puli*, que dedicà a la seva primera besnéta.

Jo la recordo, ja gran, com una persona amb una memòria privilegiada i una conversa culta i interessant, que tant podia

evocar el setge de París de 1870, la seva amistat amb Eugeni d'Ors o del perquè s'havia dedicat als contes per a infants. Morí el 29 de desembre de 1943, després d'una curta malaltia. Poques setmanes abans, encara em parlava de reprendre les seves publicacions, amb unes traduccions del francès de llibres de jocs per a infants, que no es trobaven en el mercat barceloní de la postguerra. Preocupada per les joves, havia fundat —i dirigit, el llunyà 1913— una

Clixés, volum de narracions de Carme Karr, publicat el 1906.

residència per a noies; es deia *La llar* i no durà gaire temps. Més problemes tingué amb una associació feminista en la qual havia posat grans esperances: Acció Femenina, on sovintejaren les discussions entre associades, i que la guerra del 36 se'n dugué torrent avall, com tantes altres il·lusions. El caràcter dominant de Carme Karr —donya Carmen Karr, com ella es feia dir—topava amb el d'altres senyores no gaire dòcils. Però, ella, fermament convençuda de la seva raó, no es doblegava mai. Amb la República, defensà el dret de la dona a votar, combatut per molta gent d'esquerra d'aquell temps. La guerra del 36, amb tots els seus

desastres —hi veié morir assassinat un dels seus néts de dinou anys—, l'afectà profundament. No compartí ni el règim ni la repressió de la postguerra. Persona que reia en la pau i la llibertat —havia fet costat als Amics de la Unitat Moral d'Europa el 1914, amb Eugeni d'Ors i Romain Rolland—, no aprovava els règims totalitaris i, en esclatar la Segona Guerra Mundial, confià que la pau veuria el triomf dels aliats. Però no l'arribà a veure: la mort se l'endugué abans d'acabar la guerra, quan ja havia complert setanta-set anys, en ple coneixement i amb interès per tot el que passava al seu voltant.